

УДК 351.746.1

Віктор ЗАЛОЖ,
кандидат військових наук, доцент,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

Максим КОВАЛЬЧУК,
Східне регіональне управління
Державної прикордонної служби України,
м. Харків

МЕТОДИКА РОБОТИ НАЧАЛЬНИКА ТА ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ПРИКОРДОННОГО ЗАГОНУ З РОЗРОБКИ, ПРИЙНЯТТЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕННЯ НА ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розроблено загальну модель формування управлінського рішення на здійснення оперативно-службової діяльності та удосконалено методика розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Ключові слова: прикордонний загін, оперативно-службова діяльність, прийняття рішення, модель, методика.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з актуальних проблем оперативно-службової діяльності (далі – ОСД) прикордонного загону (далі – ПРИКЗ) є підвищення ефективності управління його структурними підрозділами. Досить часто негаразди, які виникають у різноманітних підсистемах ПРИКЗ, є наслідком невміння

© Залож В., Ковальчук М.

керівника проводити якісний аналіз ситуації та наявної інформації, розробляти та приймати раціональні управлінські рішення.

Тому удосконалення методичних підходів до розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень, що пов'язані із забезпеченням безпеки державного кордону (далі – ДК) являє собою актуальне та важливе для практики наукове завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Окремі питання, пов'язані з прийняттям управлінських рішень, знайшли відображення в дослідженнях і публікаціях вчених у галузі управління ОСД органів (підрозділів) Держприкордонслужби України, магістерських та дипломних роботах слухачів академії.

Разом з тим результати аналізу їх праць показали, що дане питання стосовно ПРИКЗ залишається дискусійним і тому обумовлює актуальність даної статті.

Метою статті є розробка загальної моделі формування управлінського рішення, на основі якої слід удосконалити методiku розробки, прийняття та реалізації рішення на здійснення ОСД ПРИКЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати проведеного аналізу дозволяють представити управління ПРИКЗ у вигляді управлінських циклів, що змінює один одного, кожен із яких включає певні робочі операції. Управлінський цикл є своєрідним системним утворенням, що складається із певних і в кожному циклі повторюваних частин – елементів. Оскільки кожний управлінський цикл має ту чи іншу тривалість у часі, його елементи постають як етапи, стадії, процедури, операції процесу управління [1, 2].

У зв'язку з цим дуже важливо розробити таку технологічну модель управлінського циклу, яка б задовольнила потреби всіх процесів управління у ПРИКЗ, кожної управлінської функції, знайти та запропонувати такі процедури, які б “пасували” кожному із різноманітних видів діяльності в соціальному управлінні ПРИКЗ, таку модель, яка б виконувала методологічну роль при розробці часткових (конкретних) технологій управління.

Схематично технологічну модель управлінського циклу (глобальну технологію), на думку автора, можна представити так:

Перший блок – інформаційний. Процедура: формулювання мети. Операції: діагноз, прогноз, формулювання кінцевої мети, стратегія дії, конкретні завдання.

Другий блок – оптимізаційний (блок рішення). Процедура: прийняття рішення. Операції: виявлення проблемної ситуації, обґрунтування варіантів дії, вибір оптимального варіанта, затвердження рішення.

Третій блок – організаційний. Процедура: організація соціальної дії. Операції: розподіл завдань між виконавцями, забезпечення виконавців, координація та регулювання процесу виконання.

Четвертий блок – контрольний. Процедура: контроль. Операції: аналіз і зіставлення запланованих результатів з досягнутими, виявлення нових проблемних ситуацій, попереднє формулювання нової мети.

Наведена модель (рис. 1) відображає реальний управлінський процес ПРИКЗ і в той же час являє собою засіб, інструмент для його подальшого дослідження та оволодіння ним. Процедури і операції моделі відповідають реальним діям органів управління при прийнятті і реалізації управлінських рішень у ПРИКЗ.

Застосування моделі дозволяє також визначити чіткі межі циклів управління, забезпечити логічний перехід від одного до другого етапу управлінського циклу, від завершальної стадії одного циклу до початкової стадії наступного циклу, тобто гарантує наступність та поступальність у процесі управління.

Відповідно до зазначеного автори сформулювали визначення управлінського циклу. Управлінський цикл – це сукупність послідовно здійснюваних, повторюваних управлінських операцій у міру та під час яких суб'єкт управління досягає бажаних результатів – цілей.

На підставі вищезгаданого можна стверджувати, що всі стадії управлінського циклу в результаті зводяться до організації прийняття та виконання управлінських рішень – відповідної реакції начальника ПРИКЗ на внутрішні та зовнішні впливи, яка спрямована (реакція) на розв'язання проблем і максимальне наближення до мети діяльності ПРИКЗ.

Рис. 1. Місце рішення в технологічній моделі управління ПРИКЗ

Отже, запропонована модель побудована відповідно до вимог системного підходу і являє собою сукупність важливіших положень теорії соціального управління. Виділення значення мети модифікує всі наступні процедури і операції, дає змогу використовувати наявний управлінський потенціал для прийняття оптимальних рішень.

Крім того, кожне управлінське рішення формує свій технологічний цикл, який замикається зворотним зв'язком. Отже, кількість технологічних циклів в ПРИКЗ має дорівнювати кількості прийнятих та реалізованих в ньому управлінських рішень.

На підставі вищезгаданого і враховуючи те, що процес прийняття управлінського рішення складний та багатосторонній і залежить від багатьох чинників, зокрема, методу розробки, авторами удосконалено методичний апарат їх розробки, прийняття та реалізації.

Методична коректність будь-якого дослідження повинна забезпечувати відтворюваність його результату, можливість контролю і перевірки, на підставі чого можна виявити слабкі місця і визначити нові вимоги та рекомендації. Тому розширення інструментальної та

розрахункової бази прикордонної науки загострює увагу до методик, які забезпечують майже всі сфері діяльності ПРИКЗ, а детальний опис методичної сторони досліджень набуває великого значення.

З урахуванням особливостей процесу прийняття управлінських рішень у роботі під методикою прийняття рішення начальником ПРИКЗ на здійснення ОСД прийнято: засновану на об'єктивних законах і принципах управління фіксовану сукупність апробованих прийомів (алгоритмів) практичної діяльності (способів творчого мислення) начальника ПРИКЗ, а також організацію його спільної роботи з особовим складом органів управління в процесі прийняття рішення.

Наведену у наукових працях [1, 2] структуру прийняття управлінського рішення можна вважати основною, але надто узагальненою. Це вимагає її удосконалення для встановлення зв'язків і деталізації етапів прийняття рішення. З цією метою в роботі враховані основні особливості даного процесу, зокрема:

процес прийняття рішення має чітко виражений творчий характер, пов'язаний з пошуком нових шляхів вибору стратегії і тактики дій для досягнення ПРИКЗ поставлених цілей;

процес прийняття рішення, як правило, відбувається в умовах невизначеності, ризику, обмеженого часу на його розробку, прийняття та реалізацію. Подолання цих труднощів вимагає високої професійної підготовки, зібраності начальника ПРИКЗ і чіткої організації роботи органів управління.

На підставі зазначеного ми дійшли таких висновків:

процес прийняття рішення повинен бути представлений як системна діяльність, яка підпорядковується законам управління, організації діяльності персоналу;

діяльність щодо прийняття рішення являє собою процес у вигляді певних етапів вирішення однотипних завдань, для яких притаманні збір, обробка та оцінка інформації. Інформація повинна надходити від усіх підрозділів ПРИКЗ, що знаходяться на різних рівнях управління і виконують різні функції;

формулювання проблеми, розробка і вибір рішення здійснюються на тому рівні ієрархії управління, де є для цього інформація;

прийняття рішення припускає використання: ієрархії; цільових груп; загальних правил і процедур; планів; горизонтальних зв'язків тощо;

начальник ПРИКЗ (органи управління) повинні володіти технологіями: організації інформаційного обміну між підрозділами, міжособистісних і міжгрупових комунікацій, організації системної діяльності щодо колегіального прийняття рішення.

Призначення методики – допомогти начальнику ПРИКЗ приймати обґрунтовані рішення у будь-яких умовах обстановки та його ефективно його реалізовувати. Тому з огляду на творчий, дослідницький характер цього процесу до методики ставляться такі вимоги:

відповідність законам діалектичного мислення, теорії пізнання, логіки, законам і принципам управління. Тому начальник ПРИКЗ повинен володіти методами мислення, умінням досліджувати проблеми, організувати свою інтелектуальну діяльність і роботу органів управління, що залучаються для розробки рішення;

універсальність і гнучкість як характеристики придатності методики для прийняття рішення в будь-яких умовах обстановки і сферах діяльності ПРИКЗ;

простота і ясність, що дозволяють порівняно легко і швидко засвоїти методику всіма керівниками, хто бере участь у цьому процесі.

На підставі вищезгаданого авторами удосконалено методику розробки, прийняття та реалізації рішення на здійснення ОСД, в якій пропонується така послідовність етапів (зміст блоків) (рис. 2):

визначення (з'ясування) мети ОСД;

збір, обробка й аналіз інформації про стан елементів зовнішнього середовища;

збір, обробка й аналіз інформації про стан підрозділів ПРИКЗ;

пошук готового рішення;

проведення оперативно-тактичних розрахунків, підготовка пропозицій;

розробка варіантів рішення на здійснення ОСД;

проведення оцінки варіантів рішення;
 прийняття начальником ПРИКЗ рішення на здійснення ОСД;
 оформлення та затвердження рішення,
 розробка планувальних та розпорядчих документів;
 конкретизація рішення у формі постановки завдань ВПС;
 прийняття часткових рішень начальниками ВПС;
 оперативне управління реалізацією рішення;
 контроль реалізації рішення (досягнутих результатів);
 попереднє формулювання нової мети діяльності.

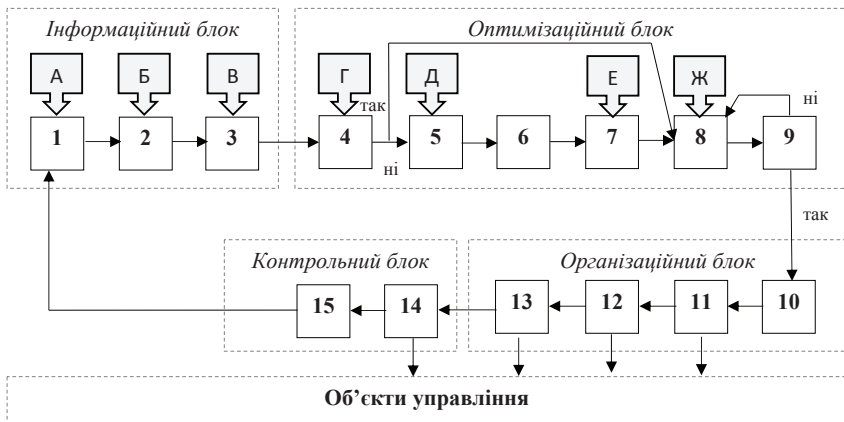

Рис. 2. Схема технологічних блоків розробки, прийняття та реалізації рішення начальника ПРИКЗ на здійснення ОСД

Висновки. Отже, урахувуючи те, що процес прийняття управлінського рішення складний та багатосторонній і залежить від багатьох чинників, зокрема методичних підходів, у роботі удосконалено методичний апарат їх розробки, прийняття і реалізації. Запропонована методика роботи начальника та органів управління ПРИКЗ дозволяють надати цілеспрямованості заходам, що проводяться, та забезпечити високу якість їх виконання.

Перспективами подальших досліджень вважаємо розробку алгоритмів роботи начальника та органів управління ПРИКЗ з розробки,

прийняття та реалізації рішення на здійснення ОСД залежно від обстановки, що виникає на ДК.

Список використаної літератури

1. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений : учебное пособие. 2-е изд. К. : МАУП, 2004. 504 с.

2. Залож В. В. Управління органом Державної прикордонної служби України: теорія і практика : підручник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. 575 с.

Залож В. В., Ковальчук М. О. Методика работы начальника и органов управления пограничного отряда по разработке, принятию и реализации решения на осуществление оперативно-служебной деятельности

В статті розроблена загальна модель формування управленчого рішення на здійснення оперативно-служебної діяльності і удосконалена методика розробки, прийняття і реалізації управленчих рішень.

Ключевые слова: *пограничный отряд, оперативно-служебная деятельность, принятие решения, модель, методика.*

Zalozh V., Kovalchuk M. Methodology of the work of the head and the authorities of the border guard unit on the development, adoption and implementation of the decision on the implementation of operational and service activities

The purpose of the article is to develop a general model for the formation of a management solution on the basis of which to improve the methodology for the development, adoption and implementation of the decision to carry out operational and service activities of the border guard unit.

Schematically, the technological model of the management cycle, according to the authors, can be represented as follows:

The first block is informational. Procedure: goal setting. Operations: diagnosis, prognosis, formulation of the ultimate goal, strategy of action, specific tasks.